DÉL

Major Nándor

Minden reggel a hajó harangja ébreszt, s mire kilépek az erőd elé, ahonnan belátni a csipkés öblöt, a csontszínű várost, a komor dombokat, a hajó már messze hasítja a hullámokat, vijjogó sirályokat vonszol magával láthatatlan zsinegen, mint a gyerekek a cifra papírsárkányt, körülötte apró csónakok, afféle vízipókok himbálóznak szerte az öbölben, karcsú lábacskáikkal — páros evezőcsapással — szökdécselnek és sodródnak a hullámokon erre-arra, mire azonban a kikötőbe érek, mind révbe futnak majd, s az álmos halászok kosárszám pergetik a partra a légfaló halacskákat.

Be kellett néznem a cserjésbe; még csak futásnak sem eredhettem, oly kicsi tisztás veszi körül az erődöt; kövek közé szorult vörhenyes földön gyér fű és gyomnövény, aztán mihaszna csipkebokrok tengődnek a lankásig, ahonnan kőkerítés közé szorított silány kertecskék húzódnak lépcsőzetesen egész a városig; a csapdát egy vadcsapáson rejtettem el, elbitangolt fügefa tövében, s mikor rátaláltam, nagyot füttyentettem: nyúl helyett vadkutya hevert előttem cédán szétvetett lábbal, vicsorító foggal; üveges szemében még ott feszült a könny, egy dongó szürcsölte épp harmonikázó potrohhal a lágy napon.

Kiszabadítottam a csapdából, nyakára piros ékköves örvet nyomott a vas; lompos farkánál fogva hátamra vetettem. Egy kőhajításnyira álltam a messziről kanyargó öszvércsapás felett, három öszvér közeledett púpos levendularakománnyal, mögöttük August, a törpe poroszkált, kurta kezével úgy evezett, akár egy szállni akaró, nyírott szárnyú kakas; megrúgtam egy követ, s egy nyalábra való zúdult elébe, felkapta fejét, megfenyegetett, „Kitöröm a nyakadat!", mondta kongó, mély hangján: kicsi dézsából nagy hordó szólt, „Még majd meghalok, pedig végre a temetőcsőszt is érte valami baj, nézz utána, fönt talál-

koztam vele a temetőnél", mondta, s mikor felmutattam neki a vadkutyát — dús szőlőfürtöt tartanak úgy maguk elé a termésükben gyönyörködő parasztok —, fanyar mosolyomra csúfondáros hahotával felelt, „A szarva között a tőgyét, jól eltaláltad te is, te pernahajder", kifulladt, elhallgatott, futtában mutogatott valamit, s már nem tudhattam, nekem szól-e vagy az öszvéreknek; az útkanyarig sem érte utol őket.

Felkaptattam a szirtre, s mire felértem, gyöngyözni kezdett a homlokom. A remete még sehol. Amióta a baglyokat az emeletre kergettük s birtokba vettük az erődöt, minden reggel az erőd bejáratánál szokott sütkérezni, kék szemével a semmibe réved, a keze ügyébe kerülő pálcikával gyér szakállát birizgálja, s időnként a földre firkál valamit, magába süppedve, mindig csak a földre, soha máshova, hogy elfújhassa a szél, elverhesse az eső, eltaposhassa ember és állat.

Egyszer ilyenkor papírt nyújtottam felé, „Bölcsebb a szél, semhogy emberrel társalogni érdemes volna", mondta s fintorogva elfordult tőlem, nyomban felírtam rá meglesett ákombákomjait s kihívóan fel a választ is, pálcikájával felém bökdösött, s úgy dörögte felháborodva, „Becsvágyad okozza majd a veszted!", s mielőtt észbe kaptam volna, felszúrta pálcikájára a papírt, s csúfondárosan a kezembe nyomta, úgy lebegett ott, mint a vereség fehér zászlaja; nevetve tűztem az erőd falába, feje fölé.

Hallgatóztam, neszt odabentről nem hallottam. A vadkutya farkára csomót kötöttem, s felakasztottam a bejárat feletti kampóra, hadd hirdesse balszerencsémet; a cserjésből még visszanéztem, cégérek lengenek úgy a sós szelekben csikorogva, s rémlett, mintha felém villanó fogával vicsorgott is volna a kutya.

Szökdécselve haladtam. Úgy ismertem minden követ, minden bokrot, minden fűszálat, hogy vaksötétben is futhattam volna a kő előtt, melyet a szirt tetején magam után útnak indítottam volna. Ötéves korom óta egymagam barangolok a hegyekben, a játék, a játék, máig sem fogytam ki belőle; sohasem mulattam annyit, mint mikor nénikém keresésemre indult, bevártam a város szélén egy bokor mögött, nyomon követtem, olykor elébe vágtam, s az ösvényre loptam sapkámat, zsebkendőmet, késemet, „Legurult és szörnyethalt, egek!", vette kezébe őket rémülten, s a bokrokban, köveken újabb nyomokat keresett görnyedezve, száját egyre illesztgette, hogy nyomban felsikolthasson, ha tetememre bukkan, kendőmet úgy pedergette csontos, vértelen ujjai között, mint a cérnát, melyhez épp tűt keres a szénaboglyában.

„Zsivány lesz ebből, ha agyon nem verem, saját kezemmel agyon nem verem!", kiáltotta végül, s földhöz vágta a sapkámat, hátát fájlalva ment tovább, azzal a görcsös mozdulattal, ahogy a szövőszéktől kelt fel időnként odahaza; a kószálás hasztalanságát látva végül leült egy kőre és sírva fakadt, „Ha én magam játszhatnék vele, hogy jó helyen tudjam", szipogta tenyerébe töredelmesen, s korholta az egész világot, mígnem bűnbánóan előjöttem: felkapott, könnyeivel, csókjaival árasztotta el arcom, nem mertem letörölni, s nyomban el is páholt, hóna alá kapott, bárhogy kapálóztam; csak jóval később értem fel ésszel: annyiszor ismétlődött mindez, hogy számára is játék lehetett,

de sohasem árulta el magát; már a kanalat sem bírta el kezével, s folyton könnyezett, ha etetgettem, amikor megkérdeztem tőle: „Mondd, nénikém, tudtad te *azt*, amikor a keresésemre jöttél a hegyekbe?", s szemében értetlen csodálkozást láttam, ajka szögletében azonban cinkos mosolyt; nem szólt, sohasem tudtam meg a titkot.

Akkor a remetéhez kerültem, még a nevén nevezték, ott élt a kőfaragó műhelye mögött magányosan egy szobácskában, szekrénye tömve volt papírkötegekkel, csak évekkel később történt, hogy egy hűvösebb téli reggelen kihordta mind az udvarra, kitelt belőle két embernyi boglya, egy tuskót gurított közé, leült, tüzet gyújtott, s tenyerét dörzsölgetve melegedett papírjainál, egy szálat se hagyott; akkor azonban még rótta a lapokat szótlanul, napokig rám sem hederített, éltem világom a kikötőben a bárkák körül, esténként elterültem vaságyamon, s vártam fogas kérdéseit, amelyekkel úgy fellelkesített, hogy tűzbe mentem volna érte, s nyakába ugortam volna megannyiszor, ha egyszer is eltűrte volna, helyette lecsapott rám, „Ha ezt sem tudod, jó leszel kakukknak a patikus órájába", dörögte, „annak a telhetetlennek", s míg elragadtatva lestem minden szavát, papírnehezékét forgatta kezében, mintha egy rovarra készülne lecsapni éppen.

A trafikosról egyszer, aki akkor még, a háborúból rokkantan, fél lábbal megtérve, városelnök volt, s az utcán mindig pásztorkutyájával mutatkozott, időnként megkerülte vele a várost, mint egykor a hegyekben a nyájat, a trafikosról azt kérdezte, ha ez az ember egy hordó körül botjával kergeti kutyáját, s az eb mindig a hordó túlsó felén iszkol szorosan meglapulva, úgyhogy gazdája nem is látja, vajon ez az ember körbefutkos-e a kutyája körül; válaszoltam igennel, nemmel, nemigennel is, vergődtem a lépen, s azt mondtam ravaszul, „Igen is, nem is"; sohasem elégítettem ki, s tudtam már, hogyan kell kitérnem előle, ha a nehezéket felém hajítja.

Feleletet sosem kaptam tőle, kérdéseimmel mindig felbolygattam az iskolát, s a kaján találgatás még aznap izgalomba hozta a várost, feleletet így sem kaptam, hacsak az utcán felszedett mendemondákat nem tekintem annak, amelyekből kivehettem, hogy az épp megszólttal miféle ügyes-bajos dolga akadt a remetének; idővel egyre többen kerülték, s elapadt számára mind a munka, pedig beérte favágással is, ha a kenyérgondok felriasztották papírjai közül, s befogott engem is megannyiszor, „Ha estig nem kerítesz ennünk", pillantott fel irományaiból, „késhegyre hánylak", s annak örültem legjobban, ha bárkamosásra fogott be valaki: a maréknyi hal mellé, amit fizetségül adtak, sikerült még egyet-mást csennem a rakományból: jó mély zsebeim voltak.

Utóbb már gyerekhad futkosott a remete körül, egyszer a tengerben is megmártották, ököllel vertem szét őket, s aztán már egy percre sem hagytam magára; egyre szaporodtak velős mondásai, szórta őket utcahosszat, mint a kopott templomi galambok hámló pihéiket; csak épp a temetőcsőszt kímélte meg, őt legyintve kinevette.

Épp jött a temetőcsősz, ott álltam a zárda felett, s láttam, ereszkedik le a kövesútról a parti sétányra, négykézláb én is oda osontam, egy pálmafa tövébe ültem: a tenger szélében, a sziklák között apácák fürödtek csuklyás, buggyos, könnyű fekete kezeslábasban, szegélyébe

szalagot fűztek, s csokorra kötötték álluk alatt, bokájukon és csuklójukon, vízitündéreket ha meglepsz, úgy szemlélődtem; sziklába kapaszkodva némán hagyták, hogy verdesse őket a hullám, s tétova pillantásuk mindig ott repdesett a kihalt sétányon meg a bokrok között a dombokon: ha megpillantottak, izgatott zsuborgás hullámzott körülöttük, s a zárda muskátlis ablakában hármat tapsolt a szemüveges badessa, mint most is; a tündérek félszegen szökelltek fel a sziklákon, s elnyelte őket a kőfalba vágott hátsó kapu, az oleanderrel szegélyezett zárdaudvar.

Utolsónak mindig az a sudár került a partra, hajából csak néki buggyant ki koszorúnyi a csuklya szegélye alól, csak ő úszkált túl a sziklákon, sikló halak nyugalmával, s ha meglátott, szeme szikraszóró a karácsonyfán, fordult egyet, társnőire pillantott, s fel az ablakra, szótlanul, várakozva.

Egyszer a kőfal fölött, fehér virágok között előbukkant a feje, s leszólt hozzám halkan, „Fiú, miért zavarsz bennünket folyton, tűnj el, hogy ismét kijöhessünk", tíz krétafehér ujja görcsösen feszült az üvegszilánkokkal teleszórt, habarcsozott szürke kőre, „Szeretlek látni benneteket a sziklák között", mondtam halkan, ő türelmetlenül hátra intett, „Hát akkor eredj fel a sűrű bokrok közé a dombra", én azonban a fejemet ráztam, „Nem látnám onnan a szemed, mit érne hát a többi", szája durcásan megduzzadt, s megremegett körülötte mind a virág, „Bolond vagy, fiú, távozz innen, nagy a világ", eltűnt, s azóta kihunyt a szikraszóró.

Fölkerekedtem, a temetőcsősz már a világítótoronynál loholt, s még a zárda előtt beért. „Miért ácsorogsz itt folyton, mi keresnivalód van itt, fiú?", kérdezte az ablakból feddőn a badessa, „Őt vártam, badessa", mosolyogtam, s a temetőcsőszre mutattam, bal kezét szívére szorítva lassított, félholdként konyuló sápadt száján rémület bujkált, tágranyílt barna szeme azonban hitetlenkedést és megbotránkozást sugárzott csupán.

„S máskor kire vártál, te gézengúz", szólt haragosan a badessa, s magára húzta a zsalugátert, a temetőcsősz a mutatóujjamra meredt, „Akkora követ, amekkora azon a síron volt, csak bivaly, de ember nem mozdíthatott el, ugyan ki lehetett hát", szólt megdöbbenve, s ha mentegetőzés és bizonykodás volt a szavában s szívén tartott kezében, vád is rejtezett benne: egy éve csak, hogy az ivóvizet kutató mérnökök útjából akkora sziklákat mozdítottam el, amekkorákat ember e szigeten álmában sem merészelt volna.

„Talán valaki rádijesztett, s a kisujjadra pottyant egy kavics?", kérdeztem tőle derűsen, s nem csodálkoztam volna, ha sörtés állát remegni látom. „Az éjjel hullarablás történt", mondta átszellemült arccal, s én harsányan felnevettem: örökké rémekkel küzdött; mögöttem, az emeletről, a behúzott zsalu mögül váratlanul az utcára zuhant egy muskátlis cserép, felnéztem, badessa, kedves; a csősz összerezzent, s ismét loholni kezdett, „Talán inkább az orvost keresd, ne a rendőrt", szóltam utána, s nem is sejtettem, hogy ugyanezt kellett volna tanácsolnom, ha tudtam volna az eljövendőt, „kérj tőle szívcseppeket, s délután majd meglátogatlak, készítsd elő a dinamitot", s álmomban sem gondolhattam volna, hogy addigra már csodavárással érne fel a

kívánságom, s évek múltán arra indít, hogy megírjam ezt a történetet — miért is? —, ha ugyan emlékeim és fantáziám cserben nem hagynak.

Szívderítő volt a farzsebéből előkandikáló majd rőfnyi, pár száz éves, rozsdás temetőkulccsal, e rekkenő nyárban fiától örökölt divatos gumitalpú téli cipőben; a fiú alig öt évvel idősebb tőlem, orvosgyakornok, a nagyvárosban telepedett meg, túlnan, a szárazföldön, mint annyian a fiatalok közül.

Fölvettem a muskátlit, letörtem egy virágos ágat, s úgy tettem, mintha nem cserepestől, s nem hullott volna, hanem csak a virágot hajították volna le nekem, a magasba néztem, a zsalu csukva volt, elmosolyodtam, „Köszönöm, badessa", lengettem meg a virágot, s ujjaim között pergettem dudorászva még akkor is, amikor a kikötőbe értem, s megálltam a halászok között; épp válogatták a halat, s kosárszám feladogatták a kehes teherautóra, mely naponta a gyárba szállítja a fogást.

„Kaptad?", kérdezte tőlem talányos arccal Bert, a törpe August kávébarna fia, s ahogy hálóját teregette, mintha gyöngyszemek hullottak volna tenyeréből; „Kaptam", bólintottam gunyorosan, s azoknak a nagylelkű, lendületes mozdulatával dugtam málladozó csíkos trikójába a virágot, akik már úgysem tudnak mit kezdeni tengernyi kincsükkel, s megvan bennük a jóindulat, hogy gomblyukat lássanak ott is, ahol csak feslés díszeleg.

„Nagyon sokra tarthatod!", nevetett, s cinkosan rámvillant a szeme. „Láttalak az imént", mondta, „láttalak a zárdánál"; nem lepett meg, megszoktam már, az árnyékától mit sem titkolhat az ember, így voltunk egymással, „Akkor a temetőcsőszt is láttad", szóltam, s ferdevágású szeme gyerekes derűre kerekedett, „Ó, hogyne!", szólt szájából félholdat formálva, megnyúlt ábrázattal, „Mario, hogy is mondta?"

Mario épp az elismervényeket töltötte ki ladikjában, felugrott a mólóra, s úgy futott az előtérbe, mint a színpadon a pátoszittas hős, hüvelykujját ingkivágásába akasztotta, s felháborodással elegyes rémült tekintetét végihordozta rajtunk, „Kirabolták a temetőt! A csontokat mind szanaszét szórták!", mutatott a rakodásnál lehullott apró, fehér halacskákra, a halászok figyelmeztetésnek is vehették, kuncogás közben egy-egy szitkot küldtek feléje, ahogy igézett tekintettel lépdelt át a halacskákon, s a sofőr felé nyújtotta céduláit.

A kosarak egyre-másra szaporodtak, a halászok találékonyan forgatták egymás szavát, s próbára tették képzelőerejüket; tudni vélték, hogy dr. Manteo sírját dúlták fel, s ez szöget ütött a fejembe, a Nemzeti Múzeum megalapítójának apja nagy világjáró volt, „Valami tojásdad zsebóra is eltűnt, egy törpe mutatta rajta bal kezével az időt", szólt valaki egykedvűen, „A jobbal meg a kobakját kopogtatta, amikor az egész órákat elcsilingelte: múlik az idő, ember, hol az eszed", toldotta meg valaki, „Színaranybol volt, valami gyarmati kormányzó ajándékozta neki Indiában, amikor megmentette az életét a tigrisvadászaton", dünnyögte valaki, „A dédapám is vele volt, emberek, képzelhetitek, miket nem mesélt", szólt egyikük, és szalajtós mozdulatot tett, „Hé, emberek, tudjátok-e, hogy eltűnt az a gyűrű is, amelyiket csak jobban meg kellett nyomni, s a nagy gyémántkő elfordult

rajta, alatta meg méreg volt", mélázott el egy ember, „A csodákat! Kígyóméreg volt benne, elég volt, hogy megkarcolja a gyűrűvel az embert", vágott közbe valaki, „Elég ám, mert a gyémánt alól valódi kígyó méregfoga pattant elő, azon át sugárzott a méreg, saját szememmel láttam", dünnyögte valaki, „Ha az a gyűrű beszélni tudna, jaj, egek! Ki törődött annak idején azzal, hogy kicsoda mitől halt meg", sejtelmeskedett egy öreg, „Na, mit gondolsz, mitől halt meg az a bolondos bátyja olyan hirtelen? Na, meg mered-e mondani?", tette fel valaki fenekedve a kérdést, „Emberek, emberek, én csak a görbebotját szeretném megkaparintani; ezüst volt a nyele, de ki tudja, mi lehetett benne, ha lecsavarintják", ábrándozott egy ember, „Olyan nehéz bot még életemben nem járt a kezemben", bizonykodott valaki, „Ne félj, lecsavarintották azt idejében a halála után", nevetett valaki, s kecses fordulattal minden idők hajcsárai ellen kezdett fenekedni, akik sohasem értik meg, hogy ott hullik, ahol van, jó tehát, hogy hullik, s ebből Mario is érthetett, ha akart, Bert meg egy kosarat penderített közéjük brummogva, „Tiszteld atyádat, anyádat és munkavezetődet", mondta, s szedegetni kezdte a halacskákat.

„Két napja nem láttalak, mi újság a barlangjaidban?", kérdezte Bert, kelletlenül válaszoltam, „Fel kellene jönnöd velem", meg akartam mutatni neki azt a szűk nyílást, mely ugyan hova vezethet, a csákánnyal nem boldogulok, „Még mindig nem hagysz fel vele?", kérdezte enyhe gúnnyal, az álla azonban dacosan előreugrott, mintha érvei ellenére kitartásra biztatná magát, nekem pedig választ sugalmazna, egy tőről metszettek bennünket, pár mozdulat is elég volt, hogy szót értsünk egymással.

„Egyelőre a csónakodra volna szükségem", mondtam eltűnődve, s bólintottam a trafikosnak, üzlete ajtajából szólongatott, a piaci csarnokkal szemben, alig egy kőhajításnyira innen, „A Tatáért mégy?", kérdezte Bert, „Mondd, igaz-e, hogy a Tata turistalányokkal mosatja a lábát?", vágott a szavába Mario, s a halászok egyszeriben a Tatáról keringő legendákat firtatták, volt aki erősködött, hogy látta éjjel a hegyekben kószálni, s valami zümmögő gépecske lehetett nála.

„Fel van ő szerelve műszerekkel, én mondom nektek, emberek", szólt valaki, s találgatták, vajon elásott kincsek után kutat-e, uránium vagy kőolaj után; az ő földjén, Venezuelában csak követ találtak, oppá, k-k-k-kőolajat, „Föl van már jegyezve minden apróság a térképére az egész környékről, elhihetitek", szólt valaki, s laposakat pislantottak, várhatta volna az ember, hogy sorjában zsebbe nyúlnak, hogy megbizonyosodjanak, vajon megvan-e még minden holmijuk.

„No, mit gondoltok, mért telepedett meg a kihalt faluban, ahol még a madár sem jár?" — firtatta egy fiú; Mario minden szavukra fölényesen legyintett, nagy garral letorkolta őket, a turistalányokról azonban sokatmondóan mosolygott; motorcsónakja volt, délutánonként a strand körül vadászgatott útitársakra, gyakran jóval az étvágyán felül, mint maga mondta nekem, talán hogy rokonszenvemet elnyerje: nem kis bosszúságukra azoknak, akik éjjel-nappal ott lebzselnek, s hivatásuknak ezt a foglalatosságot tekintik.

„S igaz-e, amikor először megérkezett, a Tata egy marék pénzt nyomott a borbély kezébe, hogy vigye ki a Méhek Völgyébe; egy hó-

nap alatt se borotvál össze annyit az öreg", szólt diadalmasan Mario, s alig értettem meg a célzást: igazán nagy kísértésbe eshetnek a tündérek, ha már körülötte szorgoskodnak odakint; de végre szilárd talajt éreztem a talpam alatt: a borbély akkor csakugyan becsukta üzletét, sebbel-lobbal kerített egy csónakot, nekivágott a tengernek, noha évek óta nem szállt vízre sem előtte, sem utána.

Nem jutottam szóhoz, de nem bánkódtam miatta; már rég a trafik küszöbén álldogáltam, s hallgattam a trafikos ropogva ejtett szitkait, Mario viszont még mindig halászaival viaskodott; az iskolában ketten voltunk egykor, akik szembe mertünk szállni akár egy csapatnyi gyerekkel is, szüleit ő sem ismerhette meg, akárcsak én, a *Sors bona* bárkán cseperedett fel, egy ízben elrejtett ott engem, sok napba telt, mire sorra jártuk a szigeteket, de bort szállítottunk éppen, s bácsikája nem porolt el bennünket: pityókás kedvében egész úton dallikázott; később pökhendinek találtam, s elhidegültem tőle, noha folyton kedvemet kereste. Egyszer egy több száz éves térképpel kedveskedett, Berttől hallotta, hogy érdekelnek a szigetről készült régi térképek, bár nem tudta, hogy miért.

Bert jelezte, hogy a csónakját a révben hagyja, a trafikos pedig hadarva harapdosta szavait köhögési rohamában, „Le kellett volna lövetnem ezt a széltolót", mondta, s intett, hogy várjak, majd befejezi; csikorgó műlábát előrelódította, a cipőjére tapadt sárkolonctól szabadulna így az ember, egy székre rogyott, melyről azt hihettem, hogy nyomban összeroppan medveszabású teste alatt, s hogy ez nem történt meg, az edényből kibuggyanó kelő tészta rémlett fel előttem; egy fiókból apró üvegcsét szedett elő, s mint kisasszonykák a szagosvizet, valamit az orrába pumpált.

Tudtam, mi következik: a háborúban elesettek emlékkövét lepleztek le, valaki egy almát nyomott a kezembe, anyám és apám nevét betűzgettem a márványlapon, az egybegyűltek már széledezni kezdtek, a trafikos botja az égnek meredt, vashegye golyóként csillogott a napon, a bot is elsülhet, nagyot durran-e vajon, az emberek elnémultak, vásott fogamat szívtam, a trafikos szuszogva szólt, sirály keringett a bot felett, ha lepottyan, véres lesz-e; a temetőcsősz neve is könnyen odakerülhetett volna, hisz kis híján lelőtték a megszállók, mert nagy rémületében az utcára futott: észrevette, hogy ő, a trafikos, a temetőcsősz háza mögött húzódott meg csapatának egy részével, a temetőcsősz ekkor beijedt, rémüldözésével elárulta őket, megérdemelte volna, hogy ő, a trafikos, lelövesse, meghiúsította, áruló, igen, könnyen odaveszhettek volna mindahányan.

„Ott volna most az ő neve is, a miénket pedig, akik megjártuk a poklot és mégis túléltünk mindent, most már meg is halhatunk, a habokba írják", valaki felsírt, dárdás szavak villogtak, összefutottak az emberek, mint a halak, ha kavicsot vetsz a vízbe, a trafikos sápadtan összehajtogatta a leplet, alig tíz perccel előbb ő maga rántotta le az emléktábláról, hősöket dicsőítő tüzes beszéde után, megtörölte vele gyöngyöző homlokát, és a hóna alá csapta, észre sem vette, hogy a vöröses por odarajzolta koponyája körvonalát a lepelre; láb alatt voltam neki, kézen fogott váratlanul, s vezetett le a városba, feszítve

poroszkáltam mellette, tetszett, hogy utánunk néznek s kitérnek előlünk az emberek.

Harmadnapra távozott a közélet hűs hodályaiból, trafikot nyitott, s a mozdulatában, ahogy az emberek elé teszi portékáját, mindig benne van, hogy mélyen lenézi őket, amiért nem tudnak meglenni méreg és kábítószer nélkül.

„Már megint pánikot kelt, s ez a rendőr nemhogy kitette volna a szűrét", dühöngött keserűen, s botját jogarként megrázta; behízott, csillogó szemével jobbra-balra villogott, s ez a ravaszok s alattomosak szemfülességének látszatát keltette, holott nyakszirti sérülése miatt szemét kellett forgatnia, amikor mások a fejüket forgatják.

„Még az újságjáról is megfeledkezett, a vén szószátyár!", dörögte, s utálkozással dobta a háta mögé, akkora gyakorlata volt már benne, hogy a helyére pottyant: mindenki tudta, hogy a képeslapok mögé dugott újság a temetőcsőszé, a trafikos megőrzi neki, ha mind egy szálig is elkel a sajtó, s a tájékozatlan szemfülesre vagy arra, aki bosszantás szándékával tér be hozzá, ráförmed, ha ezt a példányt kéri, lódít neki, hogy régi újság, s görbebotjával kiadja az útját. Délfelé a fogfájósok keserűségével ki-kinéz üzlete elé, s a járókelőket a csősz felől faggatja, végül magához int egy gyereket, fölmutat neki egy rágógumit, s ismét visszacsúsztatja órazsebébe.

„Fuss körül és nézd meg, hol ragadt le az a rémvitéz", szól dohogva, s talán nem is sejti, hogy gyakran a stranddal szemben, a sétányon üldögél velem egy padon, a régi görögök építkezési módjáról és műemlékeiről beszél, amelyeknek feltárási munkálataiban, kőműves létére, nemegyszer részt vett, sőt épületek bontása közben, ha régi maradványokra lelt, maga is kisebb ásatásokat kezdeményezett, s szelíd eszmecserénk közben olykor meghitten azt mondja: „Ma jól megvárakoztatom a trafikost, s végül nem mondok neki semmi újságot", s szeme felcsillan, mintha egy villanásnyira megifjodna.

A trafikos arca mindig megvonaglik, ha betoppan hozzá a temetőcsősz; botját a pultra akasztja, várakozva hátradől, s azoknak a szenvedő arckifejezését ölti magára, akik hivatásuknál fogva kénytelenek minden badarságot végighallgatni, s palástolniuk kell unalmukat, bosszúságukat, legfeljebb csak a kissé nyitva felejtett szája s hitetlenkedve feltett noszogató kérdései árulkodnak rejtett kíváncsiságáról, noha ügyel rá, hogy mindig megőrizze gunyoros hangját.

A temetőcsősz egy-egy homályos célzással és sokatmondó, de tartózkodó pillantással vezeti be soha el nem fogyó rémhistóriáit, „Az a két halász is jobban vigyázhatott volna szigonyára az Angyal-öbölben"; és mindig minden a távolabbi szigeteken vagy épp a szárazföldön, esetleg a környék elhagyatottabb helyein, ismeretlenekkel, átutazókkal vagy idegenekkel történik, s ha nem, akkor a hír származik tőlük.

Midőn pedig mindez ismételten kitűnik, a trafikos, noha nem várt tőle mást, kiábrándultan lecsap rá, „Ki kíváncsi arra, amit az éjjel álmodtál, te vénasszony, te!", elébe dobja újságját, s kiáll az utcára, nagyokat fújtat, a temetőcsősz meg rezzenéstelen arccal ballag utána, s nem igyekszik meggyőzni az igazáról. Ő az egyetlen, akit megkímél ettől, s akinek becsmérlő szavait hűvös fölénnyel fogadja, mintha föl

sem érnének hozzá; a trafikost kezdetben ki is hozta ezzel a sodrából, ma már azonban felháborodik, ha a csősz felhorkan, nemegyszer nagy dérrel-durral bezárja üzletét, s csak az ablakon át szolgálja ki a vevőket.

„Tessék, csak idebenn, kérlek, ne gyújts rá", kelletlenül elébem tett egy doboz cigarettát, s azt hiszem, tudta, hogy ismét köszönettel visszautasítom, s én is tudtam, hogy most egy kérése következik: kissé előre fog dőlni, tekintetét igézőn rámszegezi, ijedten össze kellene rezzennem: miféle szörnyű bajt okozhattam, s mivel is, egek, egy kő nem állt meg August előtt, kit zúzott halálra, nyelvemen sós vér, nénikém, az orsó, felhasadt a szám, a nagyítót talán nem tettem a helyére, kigyulladt a levéltár, egérszagú por facsarja az orrom, érdes füst szúrja a szemem, mivel is okoztam bajt és hol...

Hangja hordóból szól, jól értem-e: gombócot nyelek, s hálás megkönnyebbüléssel megnyalom cserepes számat: hiszen semmi baj, simán megúszom, csak megbízatásra érdemesített az erélyes parancsnok, egy-két halk, homályos szót ejt végül felhúzott szemöldökkel, azt az érzést kellene kelteniük bennem, hogy bizalmasan beavatott valamibe, s ha elég balga volnék hozzá, találgathatnám megilletődve, hogy mibe is: vajon a temetőcsősz? mit is? vagy a rendőr? hogyan?

Nem is késlekedett, mindig jót mulattam rajta ilyenkor. Megkért, nézzek ki a temetőbe, a rendőr is arra vette útját, fényképészről is gondoskodott „Bár én egy szót sem hiszek ennek a vén madárijesztőnek!", mondta pihegve, s ahogy pultjára könyökölt, miközben feltűrte ingujját s megtáncoltatta izmait, látszott rajta, szentül meg van győződve róla, hogy önmagán kívül másokat is sikerül megtévesztenie életkoráról.

Nem árultam el neki, hogy azért álltam meg üzlete küszöbén, hogy szemmel tarthassam a teherautót, s épp akkor viharzottam el tőle, amikor arról faggatott, mit gondolok, mennyit fizetett egy rőt hajú angol századosnak egy makimajomért, amelyet kevéssel később le kellett lőnie, „Elhiheted, hogy sajnáltam, képzeld, epilepsziában szenvedett szegényke", az egyiptomi angol katonakórházban történt a dolog, ahova sebesülése után repülőgépen szállították; intettem neki, s elviharzottam, a halászok elkészültek a rakodással, s a sofőr begyújtotta a motort.

A kocsi már mozgott, amikor elcsíptem. Épp készültem átvetni a lábamat a korláton, amikor egy arasznyi halacska csattant a homlokomon, majd a másik és a harmadik, „Ha abba nem hagyod, összetöröm a csontjaidat", mondtam, de a motortól alig hallottam saját szavam, a hatodik hajszálpontos találatnál már tudtam, ez csak August lehet, ott lapulhat valamelyik kosár mögött, két sorba rakták őket, a réseket elfedték; a cirkuszban éveken át ő állt a késdobáló elé célpontnak, cserébe aztán eltanulhatta tőle ezt a látványos mutatványt.

Kettőt léptem a robogó kocsin, s az egyik rés alól gallérjánál fogva előhúztam harsányan szemembe nevető emberem, „Ha nem akasztasz ki a kocsi mögé, elárulom, hogy a fényképész nem fog kijönni a temetőbe", s közben a sapkáját a fejembe nyomta, szememre rántotta, hogy ne lássak, s néhány ökölcsapással igyekezett jobb be-

látásra bírni, bár sehogy sem ért el hozzám: kinyújtott kezemben vergődött.

Nemrég hasonló helyzetben a hajóács gallérjánál fogva kiakasztotta az egyik kampóra, ott lógott, kalimpált August megrémülve, tehetetlenül ég és föld között, „Vegyél be, te szörnyeteg, elszakad az ingem, lezuhanok és szörnyethalok, tüstént vegyél be, mert kitaposom a beled, ha lekerülök innen", egyre rimánkodott, a hajóács feszült figyelemmel hajolt fölébe, a gallérját vizsgálta, és egyre ezt bömbölte: „Csak ha kivert a halálfélelem, engedj bele a nadrágba, és rögtön beveszlek"; a hajóács csakugyan szokatlanul elszántnak és konoknak mutatkozott.

„No, nézd csak!", szóltam szórakozottan, s végre lecibáltam fejemről August sapkáját, fejét pedig belenyomtam kissé a hal közé, „És miről gondolod, hogy a fényképész nem jön ki?", kérdeztem tőle, s majdcsaknem megfeledkeztem róla, hogy ha választ várok, hagynom kell, hogy kivegye a kosárból, a hal közül a fejét. „Ah, te fajankó, hasra ejtelek én még téged, ha addig élek is", dünnyögte nyálkás arcát törölgetve, „Egy gyerekre ráförmedtem, hogy hallotta-e, mit mondott a rendőr? Esküdözött, hogy igen, én meg erre ráripakodtam, hogy akkor mire vár, mért nem fut már?! Valami zöldséget mond majd a fényképésznek, az meg bosszúból otthon marad", egyenként igyekezett lefejteni az ujjaimat kabátgallérjáról, „Ahh, eressz el nyomban, te álomszuszék, nem látod, hol vagyunk?", kiáltott rám, s nyomban a sofőrfülkéhez törtetett, öklével dobolni kezdett a tetején, a tenyérnyi ablakocskában megjelent a sofőr, csak most vett észre bennünket, keserű fintort vágott, csúnyán mozgott a szája, aztán még inkább meglódult a kocsi, gázt adott neki, „Nem akar megállni", fehéredett el August, és nekilódult, hogy leugrik, a kocsi peremén sikerült elcsípnem, „Maradj veszteg, a kanyarban vagy lelassít, vagy kirepül a szakadékba", szóltam, s jól számítottam: baj nélkül földet értem, s mikor August a gyenge fiókák elszántságával, kezét-lábát szétvetve felém repült a magasból, elkaptam, s nyomban a temető kőfalára tettem.

Nem mert leugorni, túlságosan kockázatosnak vélhette, nem sejtette, hogy épp erre voltam kíváncsi. Egyensúlyozgatott hát a kőfalon, úgy jött velem egész a vasrácsos temetőkapuig, nem szédült le, valami együgyű cirkuszi dalocskát dudorászott. A kapunál egy terebélyes fügefa görcsös ágai ráborultak a kőfalra, August egy szempillantás alatt lecsúszott rajta, mellém ült, s még félig sem szívta el cigarettáját, a kanyarban feltűnt a kedvetlenül baktató rendőr, félig mögötte, félig mellette pedig révedező, megrökönyödött képpel a temetőcsősz.

„Mégse az orvoshoz mentél?", kérdeztem tőle csipkelődve, ő azonban se látott, se hallott már, nem úgy, mint az imént odafenn a zárdánál, úgyhogy nem is válaszolt, hacsak azt nem veszem valamiféle válasznak, amit a temetőkulccsal a zárban kotorászva dünnyögött maga elé: „Végtére miért is van valaminek hites nyitja, ha másként is célt érhetni?", kitárta a kaputt, „Erőszakkal például", dörmögte, a rendőr meg tempós, nyugodt mozdulattal felénk intett, „Oszolj, emberek, a tettes mindig visszatér a helyszínre", August azonban csak nevetett rajta, s utánaballagott a sírok közé.

„Hol jártál, fiú, az éjszaka?", kérdezte tőlem a rendőr, „Azon tanakodtam fenn a hegyen, hogy a jánosbogarakkal szikrát csiholni lehet-e", szóltam, s felültem a derékig érő falra, amely a ragályban elhalálozottak temetőjét a másiktól évszázadok óta elválasztja; a ragályosokat épp hogy csak elföldelték, sziklába ugyan ki áshatna; a többieknek betoncellák jutnak hatalmas családi sírboltokban.

A rendőr gúnyosan rámmosolygott. Olyan kék a szeme, hogy az ember nyomban halat kutatna benne, s rá is lel, ha türelmes: csattogó szájú cápák sima tengerben is leselkednek. Egyszer a kikötőben ültem, s a lábam dudorászva a vízbe lógattam, amikor megállt mögöttem, s azt mondta: „Ekkora ember, és folyton a napot lopja; ha élne az apád, elemésztené magát szégyenében". Felnevettem. „El ám, ha látná, ki veti ezt a szememre", mondtam, s őt nyomban elöntötte a méreg, ilyenkor az ajka remegni szokott.

„Az apádnak köszönheted, hogy nem juttatlak oda, ahova való vagy!", s gumibotjával valahova a messzeségbe mutatott, kissé fölfelé, talán az égbe; hadvezérek szoktak a marsallbottal így beinteni ósdi, látványos szobrokon. „Tudom", intettem le röviden, „tudom, hogy mindent az apámnak köszönhetek. Különben már behajítottam volna magát a tengerbe", szóltam s kevésen múlott, hogy sor nem került rá, s ma sem tudom, bánnám-e inkább indulatosságom, mint hogy türelmességem bánom.

Akkor még csak sejtettem, hamarosan azonban részletesen megtudtam a temetőcsősszel történt találkozását: a váz élénk előttem, a hézagokat pedig bátran kitölthetjük képzeletünkkel. A rémült dörömbölésre a rendőr derékig meztelenül nyitott ajtót, s nem nehéz elképzelnünk, hogy a temetőcsősz szinte bebukott rajta: „Gyorsan, kirabolták dr. Manteo sírját, gyerünk", a rendőr felhúzta szemöldökét, „És mennyivel ér az többet az én ajtómnál, nem mondanád meg?", dünynyögte bosszúsan, megvetette a pánikkeltőket, a temetőcsősz lehűlve dörmögött valamit, a rendőr elnyomott egy ásítást, összeborzongott kissé, „Marina, tegyél föl egy feketét, ma nem lesz alvás", szólt át a másik szobába, onnan aztán ajtócsukás, érthetetlen mormolás hallatszott.

„Hol voltál az éjjel?", kérdezte a rendőr, és az órájára pillantott, „A kapitánnyal kártyáztam a hajón", mondta a temetőcsősz lihegve, s bátran feltételezhetjük, hogy azoknak az arckifejezését öltötte magára, akiknek a szavában nem illik kételkedni. Huszonöt perce indult a hajó, a rendőr szolgálati kötelessége az induláskor megjelenni, igen, látta, a hajóharang megkondulásakor négy ember felkelt a parancsnoki híd tövében, hárman libasorban a partra jöttek, utánuk nyomban felhúzták a pallót; évek óta minden másnap este ott ülnek a hajnalig veszteglő utasszállító fedélzetén — télen a temetőcsősz házában fent a domboldalon — , a sötét tengeren, kihalt hajón egyetlen gyér fényű karbidlámpa világít a fejük felett, szótlan kísértetek rakosgatják ott fáradhatatlanul a világ sorának kockáit, gyerekek, képzeljétek.

„Egész éjjel?", kérdezte a rendőr szórakozottan, a temetőig meg vissza hosszú az út, mindig mindenkinek csak azt mutatni, hogy gyanús is meg nem is, sohasem csak ezt vagy azt, nyugtalanságában az

ártatlan is elárulhat olyasmit, ami nyomra vezethet, honnan ez a fanyar illat, a törött ág illata.

„Egész éjjel, mint mindig", szólt a temetőcsősz, „és közben el sem hagytam a hajót", leverte a rendőr ráérős motyogása, tudhatjuk: meghökkent, s el is rettent: mi történt, hogy a hullarablás senkiben sem vált ki már felháborodást; sietségében számolni kezdte a rendőr mellén a golyószabdalta sebhelyeket, hétig eljutott, aztán összezagyválta őket, összesen tizenhét volt, abból tizennégyet egyszerre kapott: szitává lőtték.

„Persze, persze, a trafikos mentette meg az életemet", mondta egyszer, évekkel előbb, keserű pityókás kedvében — gyomorbaja miatt nem szenvedhette az italt — egyetlen, háromnapos gyereke temetése után Mariónak, akit ki tudja, miért tisztelt meg bizalmával, „Tisztelet-becsület, kijött értem abban a golyózáporban, de mért is küldött oda, hisz mondtuk neki, a konokjának, hogy nem lehet, lekaszálnak", majd legyintett egyet, mint mikor eltüntetnek valakit a süllyesztőben, „Ha akkor nem sebesülök meg és nem visznek Egyiptomba, a kórházba!", legyintett egyet, majd üres vállpántjára vert: az őrmesterek galléron vagy kabátujjon viselik a rangjelzést.

„Emlékszel-e, Jure", érkezett meg a rendőr felesége fagyos mosollyal és két csésze feketével, „hogy két évvel ezelőtt azoknak az angoloknak a kirablása, akik a parkban vertek sátrat, éppígy, hajnalban robbant ki", és feketézés közben egymás szavába vágtak, a szárazföldről érkezett nyomozók még aznap lefülelték a tetteseket, „Pedig megvallom neked, szentül meg voltam győződve, hogy itt aztán hiába szimatolunk: semmi!", mondta a rendőr, aztán elpanaszolta, ugyan mit tesz egyetlen rendőr egy városban, méghozzá ha hat falu is a keze alá tartozik, „Egy bozontos hajú szőke fiú volt a főkolomposuk, előző nap a strandon sakkoztam vele", csapongott a rendőr, „Ugyan, az a vázákat lopta a tengerből három éve, csak hónapok múlva hozták vissza a nyomozók valahonnan az isten háta mögül, emez fekete volt!", helyesbítette a felesége, a rendőr felhúzta a szemöldökét, s azoknak az egykedvűségével, akik tudják, kár a fáradságért, szavai úgyis meddő talajra hullanak, legyintett egyet, felöltötte kabátját, kitárta a temetőcsősz előtt az ajtót.

Olyan volt ez a mozdulata, mint mikor a cellába tessékelnek valakit, a temetőcsősz összerezzent, a rendőr szúrósan a szeme közé nézett, „Az ember senkinek se higgyen, ez az első szabály, igaz-e", szólt, s a temetőcsősz rádöbbent, hogy ez az ember nyilván őt gyanúsítja: talán cinkosokat sejt valahol; nyilván azért ér rá oly nagyon az időt vesztegetni, mert kezében hiszi a tettest; alighanem azért beszél vele minden csekélységről, ahelyett hogy a látottakról faggatná.

A rendőr észrevette, hogyan ül ki a temetőcsősz arcára a bizalmatlanság és a megrökönyödés: ahá, ő is azok közé tartozik, akik tyúkeszűnek nézik a rendőröket, azt hiszik, hogy talán egy véletlenül hiányzó inggomb miatt ártatlanul a rács mögé dugják az embert, s aztán ott eheti meg a penész, mert valamiféle láncolatos téves kapcsolás folytán többé senki sem fogja fel, hogy makulátlanul bizonyíthatja ártatlanságát.

Megtáncoltatni, dünnyögte magában a rendőr. Hosszú mesébe

kezdett, hogy már boldog-boldogtalan panaszt emelt ellene, külföldi turista, katonatiszt, sőt képviselő is, de ő minden fegyelmi bizottság előtt kivágta a rezet, „Érdekes, hogy azok közül még senki sem ment panaszra, akiket gumibottal eldöngettem", nevetett halkan, és sorra vette ezeket az eseteket, a temetőcsősz meg csak maga elé meredt, és úgy ballagott végig vele a szűk, kanyargó utcákon, aztán meg az ösvényeken, hogy se látott, se hallott.

Az ám, a késem, a kígyós késem, villant fel benne az előbb, s elsápadt az elképedéstől: házépítéskor nemegyszer akadtak régi pénzre, késekre, kardokra, karperecekre, köcsögökre és csontokra szanaszét. Ami megtetszett nekik, megtartották maguknak, a többit eladták a városi vagy éppen a Nemzeti Múzeumnak — s hogy hálálkodtak érte! —, akinek a megalapítója vénségére, lám, megérte — ó, hát táviratozni kell neki! —, hogy saját apjának sírját kirabolják. A csontokat vagy a régészek vitték el, vagy csak szertehajigálta őket a gazda. A mozaiknál, amelyet ismét betemettek, az iskola alapozásakor, keserű, érces penészszag, ki nyelné le azt az ízt, csont a torkában, a kés, magához vett egy finom mívű viharvert kést, nyelére rézkígyó tekeredett, ma is ott hever vitrinjében: nem egy látogatója megcsodálta már.

Melege lett a gondolattól, hogy csontok ropognak a lába alatt. Sietett megnyugtatni magát: ugyan melyik házban nincs efféle régiség; szomszédja vályúnak használ egy szarkofágot, amelyen görög betűket böngészhet időtöltésből az ember, ott találták a romokban, a kőlap szomszédságában, amely egy szépséges hetéra bájairól s pénzszomjáról szóló sorokat örökített meg: ma jámbor szamarak vizet szürcsölnek belőle.

„Bizonyos azonban, hogy a hulla tíz év múlva is hulla, és ezer év múlva is az, bárhol is legyen, és bármilyen állapotban", dünnyögte a temetőcsősz farkasszemet nézve a fényképész kirakatában csúfondárosan vigyorgó képekkel; az odabent veszteglő rendőrt várta. Vajon megállapítható-e, meddig tekinthető hullának a hulla — ötlött fel benne —, s mikor szűnik meg az lenni? Húszéves sír vagy kétezer éves, jeltelen vagy jellel ellátott egyként ítélhető-e meg?

Nem volt kenyere a töprengés — bár fantáziája mindig élénken működött —, most aztán úgy érezte, mintha agya zsibbadni kezdene, megtörölte verejtékező homlokát, és rágni kezdte az ajkát.

„Viszont annyi kincset vittek már a föld alá a halottak, hogy az fölháborító!", fakadt ki kissé elkeseredve, és belesápadt, hogy ezt izgalom nélül kimondta. Hirtelen feleszmélt: ezek az *ő* érvei? Belegabalyodott a gondolataiba, anélkül hogy észrevette volna. Dacosan összevonta szemöldökét: rajta! Utóvégre: aki nincs, az nem rendelkezhetik semmivel, s ugyan kié lehet a talált jószág?

Homályosan felderengett benne: elvégre hullarablásnak tekinthető az is, hogy az előttünk elhalálozott nemzedéktől — apánk, ránk ne sújts! — eltulajdonítjuk összes javaikat, magát a világot, mihelyt meghalnak; beleborzongott a gondolatba; azt hitte, egyszeriben megértette a világ sejtelmes, titokzatos és sohasem értett lényegét — csak bátran ki vele! —, az élet rendjét: hiszen hullarabláson alapul ez a világ, s azon, hogy a hullarablást elítélje.

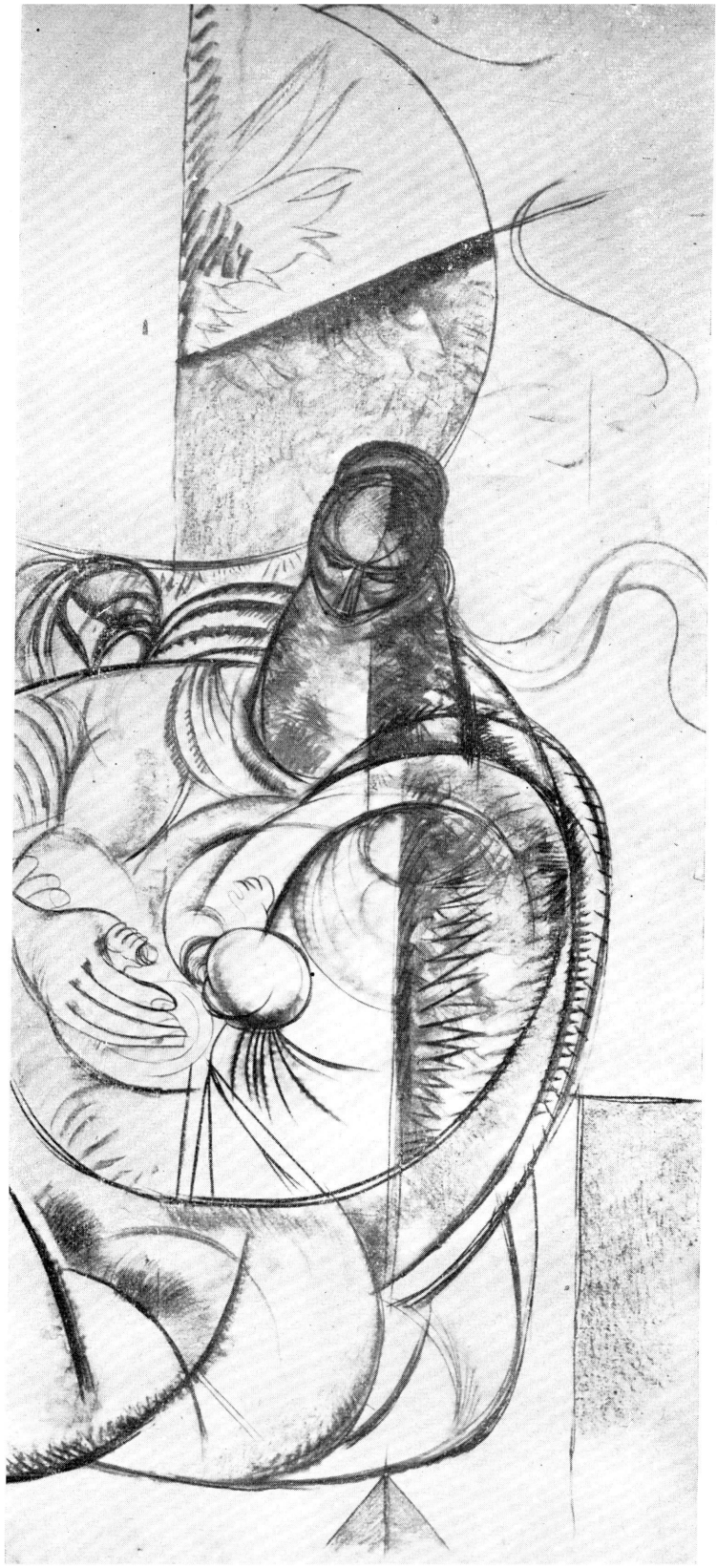

HINCZ GYULA
Rajz 1964

Kizárta a temetőkaput, és előreengedte a rendőrt. „Tudom már, hol kell keresnem a tettest, csak hagyom még egy ideig", szólt a rendőr, „játszok vele, mint a macska az egérrel", mondta, s közben megállt dr. Manteo sírjánál, alig tíz méterre tőlem. A temetőcsőszt úgy elöntötte a meleg, hogy a rendőr felé fordult, s már majdnem kimondta: tiszta vizet a pohárba, csak nem akar engem gyanúsítani? Hallgatott; megrettent a gondolatra, hogy a rendőr igennel felel, s néki fogalma sincs, mit kellene akkor tennie. Ha téged lát az ember — mérte végig a csősz a rendőrt, s hosszan eltűnődött —, szinte sajnálhatja, hogy ártatlan.

„Állj!", ragadta meg Augustot és a temetőcsőszt a rendőr, „Semmihez se nyúljatok!", s olyan képet vágott, mint aki azt szeretné legjobban, ha kővé merednének, s szerfelett sérelmezi, hogy most nincs egy varázspálcája. Fásult arcáról azonban látszott, maga is tudja, semmi oka a különösebb elővigyázatosságra: a sírbolt bejáratáról el volt mozdítva a hatalmas kőszikla, idefent sehol semmi; annál nagyobbnak ígérkezett a meglepetés odalenn: le kellett szállni a sírba.

A rendőr levette fejéről csákóját, megtörölte verejtékes homlokát; a nap már magasan járt az égen. „Ekkorra már aludni szerettem volna", szólt fáradtan a temetőcsősz, „Igen ám, ha lemegyek, rámlökitek a követ, zsiványok, s ott esz meg a penész", évődött a rendőr, s minden figyelmét a jó méternyi átmérőjű sötét lyuk kötötte le, fölébe hajolt, belekémlelt.

Láttam, valami csillog a temetőcsősz lábánál, August rászegezte a szemét, le nem vette róla egy rezzenésnyit se, „Csak nem gondolod, hogy ezzel a szószátyár temetőcsősszel szövetkezzen valaki?", szólt a rendőrhöz közben; a temetőcsősz többször is emelgette a lábát, mintha parázson álldogálna, egyhelyben topogott, aztán hirtelen ráállt a csillogóra, s azon nyomban földbe gyökerezett a lába.

„Azért lehet, hogy holmi aranyfogat elszórtak idefent", szólt elkeseredve August, „Ez a fiú egyedül is rámtolhatja a kősziklát", bökött felém töprengve a rendőr, én meg nyájasan rávigyorogtam, „Ha nem hiszel, vidd le magaddal egyikünket, mondjuk, a temetőcsőszt", ragyogott fel hirtelen August szeme.

A temetőcsősz azonban frissen rávágta, „Egy tapodtat se! Így is szédelgek a rosszulléttől", August egy pillanat alatt nála termett, „Hát mért nem szólsz, az ég szerelmére, gyere a hűsbe, oda, a sírpárkányra", mutatott két délceg ciprus felé, s máris vonszolta magával, a temetőcsősz azonban hadarva szabadkozott, s fogadkozott, hogy ott ül le, ahol van.

August ismét gondba esett, ha leül, a keze a földig ér, s ennyi elég; újabb rohamra indult, egyre hevesebb volt, a temetőcsősz ökölbe szorított kézzel lökdöste magától, „Mi lesz a fényképésszel?!", szólt időnként a rendőr; vajon sikerrel jár-e ez a heves ostrom, hozzájuk vágjak-e egy löttyedt fügét; a temetőcsőszön egyre inkább látszott, sürgősen mentené, ami még menthető, s mulattatott, hogy a rendőrnek sejtelme sincs róla, mi zajlik itt, hahaha, két különc bolondériázik, nemde?

„Nézd, a fiú eszik arról a fügefáról", szólt elszörnyedve a csősz; a fa a járványosok temetőjében hajtott ki egykoron, onnan táplál-

kozik, hatalmas koronája a vállaimra borult, elég volt kinyújtanom a kezem, máris dús gyümölcsöt falatozhattam; August csak egyetlen pillantást vetett felém, a temetőcsősz máris belerúgott az aranyfogba, látni fogja, hova esik, megszabadul tőle egyelőre; August tüstént észbekapott, hogy rászedték, vereségre fancsalodó arcjátéka elfanyarította számban a mézédes fügét, noha semleges voltam, s talán annál is több: mindkettőjük barátja, aki tudja, ebben a játékban nincs győztes.

„Rögtön hagyd abba", szólt rám a rendőr, „ha nem akarsz elpatkolni és mindannyiunkat vészbe sodorni", s ceruzájával megfenyegetett, fél szemmel rám, fél szemmel noteszába lesett, a vázlattal már elkészülhetett, s most nyilván azt vizsgálhatta, mit mérjen le, a helyzetet rögzítendő.

„Azonnal hagyd abba, amíg meg nem kérdezzük az orvost", kiáltott rám, „inkább eredj, nézd meg, mi van a fényképésszel", de csak legyintettem neki, „Sokra mégy vele, mondhatom", vetettem oda, fölnézett rám kék szemével, „Játszadozok, mint a macska az egérrel, csak annyit mondok", dörmögte félvállról, ekkor azonban a temetőcsősz arcára szörnyű csalódás ült ki, August meg, jól láttam, vigyorogva rálépett az aranyfogra: az egyik sírboltról pattant vissza, August nadrágjának szállt, onnan ernyedten hullott alá, egy arasznyit gurult a simára csiszolt kövön, aztán eltűnt August talpa alatt.

A temetőcsősz menten a sírkőhöz ballagott, amelyhez az előbb August tessékelte, s mint akit elhagyott az ereje, lerogyott. Augustnak egyszerre földbe gyökerezett a lába, nem sietett segítségére, én meg nem fojthattam el mosolyomat, „August, markold meg, nem látod, hogy nyomban elájul?", intettem a temetőcsősz felé, „Engem is roszszullét környékez", nyögdécselte August, a homlokát dörzsölgette, s egy tapodtat sem mozdult.

Amikor már úgy látszott, hogy ő is ott, a helyszínen lerogy, a temetőcsősz hozzávánszorgott, s mindent megtett, hogy August le ne ülhessen; a hűsre vonszolta volna halkan, türelmesen, „Támaszkodj csak rám, majd odaviszlek", erőszakoskodott ügyesen a temetőcsősz, „Tessék azonnal a fényképészért menni, mert majd móresre tanítalak benneteket!", mennydörögte a rendőr, s legyezni kezdte magát csákójával.

„Köszönöm, törődj csak magaddal, én majd elleszek valahogy", nyögdécselte August, és észrevétlenül oldalba vágta a temetőcsőszt, „Dehogyis hagyhatlak itt, ha még segíthetek rajtad", sziszegte a temetőcsősz, „Segíts már rajtuk, nem látod, hogy napszúrást kaptak?!", szóltam a rendőrnek, s a fajankók közötti bizalmaskodással vigyorogtam rá, be is kapta a horgot, „Majd közébük vágok, ha tüstént abba nem hagyják", mennydörögte, s cigarettát szedett elő, rágyújtott, mélyet szívott belőle.

„Ne vethesse senki a szememre, hogy nem tettem meg mindent érted, csak annyit mondok, hiába forgatsz olyasmit a fejedben, gyere csak ide a karomba", darálta elszánt kétségbeeséssel a temetőcsősz, s épp átölelte Augustot, alighanem fel akarta emelni, amikor az kisiklott a kabátjából, s a földre tottyant: a temetőcsősz elhűlten nézte a kezében maradt kabátot, aztán elernyedt kézzel a földre ejtette,

elfordult, s többé egy pillantást se vetett Augustra: révedezve a kijárat felé indult.

A nap fékevesztetten perzselt. Kábult fővel csúsztam beljebb az árnyékba. Láttam: összeszűkült az ég, hegyomlás zúzott pozdorjává mindent, még egy rándulás, még egy, kettészelt giliszta vonaglása, szétlöttyent agyvelő pihegése. „Menten letartóztatok valakit, elég volt!", dobbantott egyet a rendőr; a temetőcsősz meg, mint aki hirtelen ráébredt valamire, megállt, visszafordult. „Hát akkor essünk túl rajta, én követtem el a hullarablást", szólt leverten.

A rendőr tarkójára lökte csákóját, s ahogy végigmérte, látszott rajta, éppúgy tudja, mint én, hogy hányadán állunk. „Megbolondultál?!", hökkent meg August, „Mi esett beléd?!", ámult el, s a temetőcsőszhöz futott, megrázta. „És neked van még szavad?", nézett végig rajta váratlan megvetéssel a csősz.

„Úgy?!", szólt egészen halkan a rendőr, „És mi volna, ha megtanulnánk végre, hogy effélékről csak akkor beszélünk, ha kérdezik az embert?!", s ahogy összevonta szemöldökét, lerítt róla, elérkezettnek látja az időt, hogy megbüntesse ezt a fajankót, aki azt képzeli, hogy a balga hiszékenység a hatósági személyek kiváltsága vagy előjoga, így hát büntetlenül packázhat velük; hagyni kell az ilyeneket, hadd essenek a saját vermükbe, egykedvűen rájuk kell hagyni mindent, senki se lássa, vajon hisz-e az ember nekik vagy sem: amikor túl lesz a fickó a lelki hullámvölgyön, s nevetve szabadon bocsátását követeli, mert olyan fényes alibit bizonyít, mint a nap, fagyosan közölni vele: bűnrészesség, a hatóság félrevezetése. Zupp, zupp. Zuhanás a feneketlen kútba, jól tapogasd meg körös-körül a falát, csigák nyálkája, giliszták nyirka, hol hát az ég, az elveszett? Nosza, rajta!

„Nem tudom, mi mást tehetnék még, mint hogy beismerem a tettem", mérte végig a temetőcsősz megvetően, horgas orrát kissé felvetve, fekete, tömött bajszát megrántva, „Megőrült!", nevette el magát a meglepettek és hitetlenkedők elegyes érzésével, afféle passzív ellenállást tanúsítva August.

„Kérlek, ne rajtam múljon", szólt a rendőr, s a cigarettát, amelyikre épp rágyújtani készült, füle mögé dugta, zsebéből pedig egy fényes acélbilincset szedett elő, „Ezzel akarod, vagy nélküle?", kérdezte, s a temetőcsősz szótlanul előrenyújtotta kezét. „Csináld legalább ünnepélyesebben, hol maradt a törvény nevében?!", háborgott August; még mindig csupán ugratásnak vélte a jelenetet, holott a bilincs már bekattant, egyik perece a temetőcsősz jobb kezén, másik a rendőr bal kezén.

„Téged kísérjelek be, a sírt meg hagyjam itt, ugye, a cinkosaidnak", torpant meg a rendőr, „Van ám nekünk is eszünk, látod-e? Alig várom már, hogy alászállhassak", vigyorgott rá August; a rendőr sietve mérőszalagot szedett elő zsebéből, „Jójj csak ide, fiú", intett felém, „majd helyére teszed ezt a kőlapot, hadd álljon odalenn minden úgy, ahogy van, bajlódjanak vele a nyomozók", a szalagot meg August felé nyújtotta, „Fogd csak", August kelletlenül hol ide, hol oda ballagott vele, hogy a rendőr beírhassa noteszába a látottakat; ekkor már gyanakodni kezdett August, barna szeme egy-egy pillanatra tágra meredt, látván, hogy a temetőcsősz megannyiszor leguggol, ahányszor a

rendőr a térdén jegyez valamit, s felemeli a kezét, amikor a rendőr letörli a verejtéket a homlokáról.

„No, nézd csak, néki még az árnyéka is kövérebb, mint a többi halandónak", csúfolódott August, de a nevetés már lehervadt az arcáról, amikor a rendőr zsebrevágta jegyzeteit, s útra készen ránézett.

August ekkor toporogva elővette zsebéből az aranyfogat, „Hát ezzel mi lesz?", tolta a rendőr orra elé, „Vidd a szemem elől! Ne lássam többé!", förmedt rá váratlanul a temetőcsősz, szikrázott a szeme, s látszott rajta, a következő pillanatban letörten összerogyhat, „Nono, lassan a testtel", ugrott odébb ijedten August.

„Honnan ez az aranyfog?", csapott le rá élesen a rendőr, „Fél óráig dulakodtunk érte itt az orrod előtt", vágta oda August, „ekkora heccet!", a rendőr elvörösödött, „Hazugság, idefenn semmi nyom sem volt!", tajtékozta, a temetőcsősz meg álmatag levertséggel állt egyhelyben, „Soha senkivel sem dulakodtam, ezt jegyezd meg magadnak!", mondta, s olyan fejmozdulattal fordult el, hogy tudni lehetett, ez az utolsó szava.

„Tárgyi bizonyíték van nálad! Letartóztatlak!", süvöltötte a rendőr, s August felé lépett, de az odébbugrott; a temetőcsősz túl nagy kolonc volt, nem mozoghatott tőle a rendőr, fogva tartotta, „Na, látod, már nincs is nálam, vedd fel te magad", szólt August, és elébe hajította az aranyfogat, a temetőcsősz a levegőbe ugrott, hogy hozzá ne érjen, hadd guruljon el alatta. A rendőr a kijárat felé ballagó Augustra kiáltott, „Állj! Bolond, lövök, nem hallod?", s elővette pisztolyát, a levegőbe lőtt. August futni kezdett, a temetőcsősz bal kezével nagyot sújtott a rendőr pisztolyos öklére, a fegyver messze szállt.

„Te bolond", nézett rá keserűen a rendőr, „hatósági személy megtámadása; ezt is a nyakadba vetted!", aztán leült egy sírkőre, fejét az öklére hajtotta, s maga elé meredt.

A nap hetedmagával sütött.

(Folytatása következik)